

уровню может свидетельствовать о том, что в данный возрастной период мальчики более толерантны и снисходительны к сверстникам, чем девочки данной возрастной группы.

Заклучение. Таким образом, от уровня эмпатии зависит, как будут развиваться межличностные отношения между сверстниками. Мы предполагаем эффективность социально-педагогической работы по развитию эмпатии, укреплению межличностных отношений в группе и профилактике буллинга.

1. Бодалев А.А. Личность и общение. – М.: Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.
2. Бойко В.В. Психоэнергетика. – М.: Питер, 2008. – 105 с.
3. Климов Е.А. Психология профессионала. – М.: Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. – 400 с.
4. Кузьмина В.П. Формирование эмпатии у младших школьников к сверстникам в зависимости от детско-родительских отношений в семье: автореф. дис... к. пс. н. – Нижний Новгород, 1999. – 23 с.

КІБЕРБУЛІНГ: ПСІХОЛАГА-КАМУНІКАТЫЎНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА

Сулімава М.М.,

курсант 3 курса Магілёўскага інстытута МУС, г. Магілёў, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Венідзіктаў С.В., канд. філалаг. навук, дацэнт

У сучасным свеце ў сувязі з развіццём інфармацыйна-камунікатывных тэхналогій адзначаецца рост гвалтоўных дзеянняў, спалучаных з асаблівай жорсткасцю. Адной з форм дэструктыўных, разбуральных і агрэсіўных паводзін сярод сучасных падлеткаў у інтэрнэт-прасторы з'яўляецца кібербулінг – наўмысныя агрэсіўныя дзеянні ў выглядзе абраз, пагроз, раскрыцця кампраметуючай інфармацыі, якія паўтараюцца на працягу доўгага часу, ажыццяўляюцца з выкарыстаннем інфармацыйных тэхналогій (абразы ў асабістых паведамленнях, публічных гутарках і каментарых і інш.) [2]. Цікава, сусветнай псіхалогіі да такой формы праявы агрэсіі, як кібербулінг, паўстала не так даўно, у асноўным у сувязі з частымі выпадкамі суіцыдаў у падлеткавым узросце.

Мэтай дадзенага даследавання з'яўляецца вызначэнне псіхалагічных асаблівасцей кібербулінгу як камунікатывнай дэвіцыі.

Матэрыял і метады. Намі рэалізуецца навуковае даследаванне па тэме “Прафілактыка падлеткавага кібербулінгу ў дзейнасці інспекцыі па справах непаўнагадовых”. Выкарыстоўваюцца метады другаснага аналізу псіхалагічных даследаванняў феномену кібербулінгу, у тым ліку выніках анкетавання навучэнцаў устаноў сярэдняй адукацыі, а таксама метады аналізу і экстрапаляцыі. Таксама мы звярнуліся да разгляду псіхалагічных элементаў крыміналістычнай карціны кібербулінгу.

Вынікі і іх абмеркаванне. Адрозніваюць тры ролевыя пазіцыі ўдзельнікаў кібербулінгу: агрэсар, ахвяра і назіральнік. Кіберагрэсараў заканамерна адрознівае высокі ўзровень інтэрнэт-актыўнасці і выкарыстання месанджараў для абмену паведамленнямі. Яны прытрымліваюцца думкі, што валодаюць больш высокімі экспертнымі ведамі аб Інтэрнэце. Асноўнай асаблівасцю агрэсара з'яўляецца імкненне да ўлады, самасцвярджэнне за кошт іншых. Ахвярамі з'яўляюцца падлеткі, не здольныя пастаяць за сябе ці маючыя пэўныя фізічныя і псіхічныя асаблівасці. Нярэдка ахвяры кібербулінгу праследуюцца “ўжывую” ў школе па розных прычынах, хаваючы ад іншых свае цяжасці і перажыванні. У іх назіраюцца прыніжанае самаацэнка, пачуццё адзіноцтва і адсутнасці сацыяльнай падтрымкі, больш высокі ўзровень трывожнасці. Назіральнікі кібербулінгу, нават калі не рэагуюць на акт агрэсіі, таксама адчуваюць вялікі псіхалагічны ціск, бо самі баяцца стаць ахвярамі.

Сацыяльная небяспека кібербулінгу абумоўлена асаблівасцямі Інтэрнэту як камунікатывнага асяроддзя. У Сеціве распаўсюджванне інфармацыі ажыццяўляецца за лічаныя секунды, гэта дазваляе праглядаць кампраметуючыя запісы сотням людзей за некалькі хвілін пасля іх апублікавання. Такія запісы застаюцца ў Сеціве, да іх можна звяртацца зноў і зноў, спараджаючы новыя ўспышкі ганення і агрэсіі да ахвяры. Цалкам выдаліць інфармацыю, якая знаходзіцца ў інтэрнэт-прасторы, практычна немагчыма. Аналізіруючы таксама перашкаджае барацьбе з кібербулінгам. Часцей за ўсё для ажыццяўлення інтэрнэт-гвалту выкарыстоўваюцца штучныя (фэйкавыя) старонкі, імёны і адрасы, булэр не выдае сваёй сапраўднай асобы і працягвае атакаваць ахвяру, адчуваючы беспакаранасць. Ахвяры ж, не ведаючы асобы пераследніка, могуць апынуцца ў стане паранальнага страху.

Згодна з С.А. Сашэнкавым, да асноўных прычын кібербулінгу адносяцца: (а) імкненне заваяваць аўтарытэт сярод аднагодкаў і карыстальнікаў, патрэба паказаць сваю перавагу; (б) міжкультурныя канфлікты, заснаваныя на нацыянальных адрозненнях ў культуры, традыцыях, мове і знешнасці; (в) пачуццё нянавісці, варожасці ці зайздрасці да пэўнага карыстальніка, жаданне адпомсціць; (г) здзяйсненне агрэсіўных дзеянняў у сацыяльных сетках дзеля забавы [1].

Першыя агрэсіўныя праявы могуць з'яўляцца з-за страху булера самому стаць ахвярай. У выпадку масавага здзеку з кагосьці спрацоўвае інстынкт самазахавання, які паказвае на неабходнасць дзейнічаць з пазіцыі сілы, умацоўваючы свой аўтарытэт. Таксама прычынай кібербулінгу можа з'яўляцца нецярпімасць: карыстальнікі, што абсалютна не прымаюць чужыя культуры і традыцыі, могуць пераследаваць ахвяру выключна па нацыянальнай прыкмеце. Спробы дэманстрацыі сілы альбо кампенсацыі яе недахопу ў рэальным жыцці таксама могуць стаць прычынай агрэсіі ў Інтэрнэце.

Няздольнасць быць лепшым, паказваць высокія дасягненні, а таксама існаванне комплексаў, зніжанае самаацэнка часцяком правакуюць чалавека на прыніжэнне іншых. У такіх выпадках ахвярамі інтэрнэт-нападаў становяцца тыя, хто больш паспяховы за агрэсара ў рэальнасці.

Інтэрнэт-гвалт часта ўжываецца ў якасці рычагу ўздзеяння на ахвяру, пагаршаючы яе сацыяльныя і псіхалагічныя становішча. Калі своечасова не спыніць гвалт, чалавек, які стаў ахвярай ганенняў, будзе знаходзіцца ў стане страху і трывогі, што стане прычынай перападаў настрою і сур'ёзных псіхаэмацыйных парушэнняў. Гэта выклікае з'яўленне дэпрэсійных станаў, суіцыдальных думак і нават спроб суіцыду. Ахвяра кібербулінгу сутыкаецца з вялікай колькасцю наступстваў рознага характару: педагагічнага, псіхалагічнага, сацыяльнага, фізіялагічнага (медыцынскага). Парушэнні, якія ўзнікаюць пасля інтэрнэт-ганенняў, прыводзяць да ўстойлівых асобных змен, якія перашкаджаюць нармальнаму развіццю ахвяры і самарэалізацыі ў будучым. На раннім этапе кібербулінгу выяўляюцца сацыяльныя наступствы: замкнёнасць, нежаданне зносін з сябрамі і роднымі, формы дэвіянтных паводзін.

Наступствы кібербулінгу закранаюць не толькі ахвяру, але і агрэсара. Уяўныя ананімнасць і беспакаранасць, фізічная дыстанцыя, адсутнасць дастатковай зваротнай сувязі ствараюць ілюзію гульты і нерэальнасці таго, што адбываецца ў віртуальнай прасторы. Таму агрэсар не бачыць ўсёй уразлівасці ахвяры, не разумее, што неабходна спыніцца і не даводзіць яе да разбуральных наступстваў. У выніку булер можа стаць віноўцам трагедыі, якую не планаваў у пачатку сваіх дзеянняў. Выкарыстанне падобных камунікатыўных паводзін прыводзіць да асобных змен і ўплывае на штодзённае жыццё: узмацняе схільнасць да супрацьпраўных і агрэсійных паводзін, павышае сацыяльную трывожнасць.

Заклучэнне. Такім чынам, кібербулінг з'яўляецца праблемай, вырашэнне якой у значнай ступені залежыць ад стварэння эфектыўнай сістэмы камунікацыі ў навучальным асяроддзі, а таксама ад павышэння інфармацыйнай і псіхалагічнай дасведчанасці як выкладчыкаў, так і навучэнцаў. Трэба ўлічваць, што падлеткі, якія мелі вопыт кібербулінгу, незалежна ад ролевай пазіцыі, маюць павышаны ўзровень трывожнасці і агрэсійнасці ў параўнанні з навучэнцамі, якія не мелі вопыту агрэсійнай камунікацыі [3]. У межах даследавання перспектыўна правядзенне інфармацыйна-прафілактычнай працы па праблеме падлеткавага кібербулінгу ва ўстановах сярэдняй адукацыі Рэспублікі Беларусь.

1. Сашенков, С.А. Проблема коммуникационных угроз в социальных сетях Интернета и их влияние на несовершеннолетних пользователей / С.А. Сашенков // Преступность в сфере информационно-телекоммуникационных технологий : проблемы предупреждения, раскрытия и расследования преступлений : матер. Всерос. науч.-практ. конф. – Воронеж: Воронеж. ин-т МВД России, 2015. – С. 45–50.
2. Сулимова, М.Н. Кибербуллинг как новая форма психологического насилия в подростковой среде / М.Н. Сулимова // Социальные проблемы молодежи: от образования до занятости : матер. V межрегион. студ. науч.-практ. конф., Хабаровск, 28 ноября 2019 г. / Тихоокеанский государственный университет ; [отв. ред. В.С. Щербатый]. – Хабаровск : Изд-во Тихоокеан. гос. ун-та, 2019. – С. 282–286.
3. Сулимова, М.Н. Кибербуллинг как социально-коммуникативное явление / М.Н. Сулимова // Проблемы и приоритетные направления развития основных отраслей современной России : матер. междунар. науч.-практ. конф., г. Рязань, 18 декабря 2019 г. / Рязанский железнодорожный колледж ; [под общ. ред. И.А. Филатова, Е.Н. Танищиной, А.В. Цыбизовой, Л.Н. Орловой, Н.В. Титкиной]. – Казань : Бук, 2019. – С. 73–75.

ПРЕДСТАВЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ С ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ О ПОТЕНЦИАЛЬНОЙ ПРИРОДНОЙ ОПАСНОСТИ

Ткаченко Н.А.,

магистрант ВГУ имени П.М. Машиерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научные руководители: Бумаженко Н.И., канд. пед. наук, доцент; Швед М.В., ст. преп.

Функционирование личности напрямую связано с окружающей ее средой обитания, которая, в силу своей специфики, содержит определенное количество потенциально опасных ситуаций. Обеспечение безопасности жизнедеятельности является одной из ведущих проблем, признаваемых во всем мире. Это вызвано тем, что любой человек, вне зависимости от возраста в любой момент может столкнуться с чрезвычайной ситуацией или опасностью. Следует отметить, что социальная адаптация и функциональная грамотность детей с интеллектуальной недостаточностью формируются качественно своеобразно в силу ограничений, связанных с характерными для данной категории детей нарушениями познавательной деятельности [1].

Данные особенности лиц с интеллектуальной недостаточностью, как доверчивость, внушаемость, открытость и неразборчивость в общении, обуславливают их поведение и в опасной ситуации. Как следствие, это приводит к их наибольшей уязвимости, так как лица данной нозологической группы не могут самостоятельно определить меру опасности и стратегию поведения в таких ситуациях [2].

Цель исследования – изучение уровня сформированности знаний и представлений старших школьников с интеллектуальной недостаточностью о потенциальной природной опасности (по итогам изучения раздела «Природа и человек»).

Материал и методы. Эмпирическое исследование было проведено в ГУО «Вспомогательная школа № 26 г. Витебска» в 2019–2020 учебном году. Экспериментальная группа составила 20 старших школьников с легкой интеллектуальной недостаточностью (учащиеся первого отделения вспомогатель-